

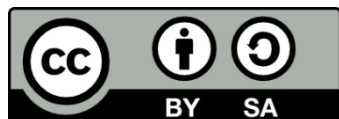
Μετάφραση δοκιμιακού λόγου

Ενότητα 1: Το δοκίμιο ως είδος

Τιτίκα Δημητρούλια

Τομέας Μετάφρασης

Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Το δοκίμιο ως είδος

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Στόχοι της ενότητας

Στόχος της ενότητας 1 είναι:

- Μια απόπειρα ορισμού του δοκιμίου ως είδους
- Η παρουσίαση των γνωρισμάτων του, προς τα οποία συναρτώνται οι δυσκολίες που παρουσιάζει η μετάφρασή του

*« L'essayiste et l'artiste travaillent
sans règle afin d'établir les règles
de ce qui aura été ».*

Jean-François Lyotard

Ένα ρευστό είδος

- Είδος γραπτού λόγου (πεζός λόγος μόνο;)
- Πειστικός λόγος (αναγκαστικά;)
- Ανάμεσα στον επιστημονικό λόγο και στη ρητορική
- Συχνά με λογοτεχνικά γνωρίσματα (το λογοτεχνικό δοκίμιο ως είδος;)

"Το δοκίμιο δε μας κεντρίζει και δε μας παρακινεί απλώς σε κάποια πράξη της στιγμής. Κάνει τη στιγμή να έχει διάρκεια" (Scholes and Klaus, 1985)

Alexander Pope, An Essay on Criticism,

<https://www.poetryfoundation.org/resources/learning/essays/detail/69379>

Grand Dictionnaire universel du XIXème siècle (Pierre Larousse)

Les écrivains donnent souvent le nom d'*Essais* à des ouvrages dont le sujet, la forme, la disposition ne permettent pas de les classer sous un titre plus précis, dans un genre mieux déterminé. Il ne faut pas entendre par ce mot un ouvrage superficiel et traité légèrement, mais un ouvrage qui n'entre pas dans tous les développements que comporterait le sujet. On peut y voir aussi un sentiment de modestie chez l'auteur en face d'un sujet large et élevé, dont il n'ose se flatter d'avoir embrassé tout l'ensemble et pénétré tous les détails. (Larousse)

Dictionnaire de la Langue Française (Emile Littré)

- Ouvrage dans lequel l'auteur traite sa matière sans avoir la prétention de dire le dernier mot. Ce n'est qu'un essai sur la matière.
- Titre de beaucoup de livres spéciaux, donné par un sentiment de modestie, comme si le nom de traité ou d'ouvrage était trop élevé.
Les *Essais* de Montaigne. Essai de morale.
Essai sur la musique.

Ε.Π. Παπανούτσος*

Πολύ συχνά συναντούμε τον όρο δοκίμιο στους τίτλους συγγραφέων ποικίλου περιεχομένου, φοβούμαι όμως ότι ούτε αυτοί που το γράφουν ούτε εμείς που το διαβάζουμε έχουμε ξεκαθαρίσει μέσα μας τη φύση και τα όρια αυτού του λογοτεχνικού είδους. Τι είναι το δοκίμιο; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά και οι επιδιώξεις του; Πώς διακρίνεται από άλλους συγγενείς τύπους, φιλολογικής ή επιστημονικής συγγραφής; Γράφονται κριτικά, ιστορικά, φιλοσοφικά δοκίμια. Τι κοινό έχουν στη μορφή (αφού κατά το περιεχόμενο διαφέρουν) τα έργα αυτά, ώστε να χαρακτηρίζονται με το ίδιο όνομα “δοκίμια”;

* Τα παραθέματα των Παπανούτσου, Νάκα και Μαρωνίτη παρατίθενται στο: (Συλλογικό), *Έκφραση-Έκθεση*, τεύχος Γ, Διόφαντος, 101-2.

Θ. Νάκας

- Το δοκίμιο και η πραγματεία διαφέρουν βέβαια εκτός από την έκταση (το δοκίμιο είναι ένα είδος με μικρή, κατά κανόνα, έως μέση έκταση) και ως προς το κοινό στο οποίο απευθύνεται (της πραγματείας είναι πιο ειδικό, κι αυτός είναι ο λόγος που συστηματικοί φιλόσοφοι ή και επιστήμονες καταφεύγουν συχνά στο δοκίμιο, όταν θέλουν να εκλαϊκεύσουν ή να δώσουν μεγάλη δημοσιότητα στις ιδέες τους ή στα πορίσματά τους).
- Το δοκίμιο προϋποθέτει μεγαλύτερη συμμετοχή του αναγνώστη, θέτει σε κίνηση τόσο τη σκέψη όσο και τη φαντασία του, απευθύνεται τόσο στη νόηση όσο και στο συναισθηματικό του κόσμο, επιζητεί όχι μόνο να τον πληροφορήσει, αλλά και να τον συγκινήσει και να τον τέρψει. Το δοκίμιο απευθύνεται όχι μόνο στις γνώσεις (τη μόρφωση) αλλά και στην καλαισθησία και το γούστο του αναγνώστη. Αν η πραγματεία ή η μελέτη τον μορφώνει, το δοκίμιο τον καλλιεργεί.

Ν.Δ. Μαρωνίτης

- Το δοκίμιο, στην ακαδημαϊκή του τουλάχιστον εκδοχή, βρίσκεται στο διάμεσο της λογοτεχνίας και της πληροφορίας. Η σύνταξή του είναι λιγότερο ελεύθερη από εκείνην του λογοτεχνήματος αλλά πιο προσωπική από εκείνην της πληροφοριακής ανακοίνωσης.
- Τέλος, το δοκίμιο είναι κατά βάση λόγος διδακτικός, καθώς δεν επικαλείται την ανιδιοτέλεια της τέχνης, αλλά ούτε και την ουδετερότητα της επιστήμης. Αν δεν κινδύνευα να παρεξηγηθώ, θα έλεγα ότι η δοκιμιακή έκφραση είναι κατεξοχήν παράδειγμα ιδεολογικής ομολογίας για θέματα και προβλήματα επίμαχα και ριψοκίνδυνα.

Αλλά και είδος λογοτεχνικό

L'essai comme genre littéraire

Quand un auteur utilise-t-il le terme d'essai ? La qualification d'essai semble instituer d'emblée un rapport particulier de l'auteur vis-à-vis du destinataire. Le terme d'essai (Montaigne) renvoie à une pratique littéraire très particulière qui a fait date dans l'histoire du genre "autobiographie/écriture sur soi" ; l'auteur s'expose alors à son destinataire : il veut faire partager un débat d'idées.

L'ouvrage "académique", qui se veut plus universel, est beaucoup moins pensé dans ce rapport entre le lecteur et le destinataire. Néanmoins, ce n'est pas si simple. Toute montée en généralité dans nos recherches ou ouvrage de synthèse recourt en effet à ce genre d'écriture.

Par ailleurs, ce qu'il faut entendre par essai n'est pas toujours très clair en France. Dans les pays anglo-saxons, l'essay est un genre scolaire et universitaire bien déterminé et assez précisément codifié. Qu'en est-il dans d'autres pays et d'autres cultures (Asie, Afrique, etc.)?

(Baar & Liemans 1999)

Τρεις πόλοι ή κόσμοι του δοκιμίου κατά Huxley

Ακραία ποικιλία του δοκιμίου ως είδους που ορίζεται από τους εν λόγω πόλους

- Πόλος-κόσμος προσωπικός και αυτοβιογραφικός (*personal and autobiographical*)
- Πόλος-κόσμος αντικειμενικός (*objective, factual and concrete-particular*)
- Πόλος-κόσμος των γενικών και αφηρημένων (*abstract-universal*) θέσεων

[Huxley, 1958, v-vi, το παραθέτει ο Κεντρωτής 2015]

5 κριτήρια για την ταυτοποίηση του δοκιμίου

Το δοκίμιο

1. είναι γραφή υποκειμενική, χωρίς να είναι αυτοβιογραφία ούτε μελέτη
2. έχει στόχο να προκαλέσει κάποιο αποτέλεσμα
3. προτείνει μια συζήτηση ιδεών
4. προσεγγίζει από ποικίλες σκοπιές το θέμα
5. προβληματίζεται για υπαρξιακά ζητήματα

(Lits 1994)

Ανάδειξη του υποκειμένου

- Το δοκίμιο είναι λόγος κατεξοχήν υποκειμενικός, όπως προκύπτει και από τον εισηγητή του είδους Montaigne
- Ακόμη όμως κι αν έχει στοιχεία αυτοβιογραφίας, όπως τα δοκίμια του Montaigne, δεν είναι λόγος αυτοβιογραφικός: το δοκίμιο εξετάζει, σχολιάζει, αναλύει, ενίοτε μέσα από την προσωπική εμπειρία
- Αλλά δεν είναι και λόγος αμιγώς επιστημονικός, υπό την έννοια ότι ο συγγραφέας του δοκιμίου προσεγγίζει θέματα που γνωρίζει χωρίς πρόθεση εξαντλητικής πραγμάτευσης

Δοκιμές προσέγγισης και απόδειξης

- Ο λόγος του δοκιμίου είναι συνήθως λόγος πειστικός, αποδεικτικός, παρότι μπορεί και να είναι απλώς στοχαστικός
- Σε κάθε περίπτωση, όταν δεν επιδιώκει να αποδείξει, επιδιώκει σίγουρα να δείξει κάτι
- Με αναφορά σε λιγότερο ή περισσότερο συγκεκριμένες ή αφηρημένες ιδέες, τις οποίες δεν πραγματεύεται εξαντλητικά.
- Κατά τον Lits, ο πειστικός του χαρακτήρας το τοποθετεί μεταξύ φιλοσοφίας και λογοτεχνίας (όπως συμβαίνει λόγου χάρη στην περίπτωση του Montaigne).
- Το φάσμα του δοκιμίου όμως είναι πολύ ευρύτερο, όπως προκύπτει από το *συνεχές* του Huxley

Ερωτήματα και όχι απαντήσεις

- Ο δοκιμιογράφος προσεγγίζει ένα θέμα με αναφορές, παραθέματα και υπαινιγμούς που δεν σημαίνονται ρητά
- Από πολλές και διαφορετικές γωνίες
- Χωρίς βιβλιογραφία
- Χωρίς την υποχρέωση να ολοκληρώσει πάντα τον κύκλο των συλλογισμών που ανοίγει
- Θέτοντας μάλλον ερωτήματα, παρά δίνοντας απαντήσεις

Υπαρξιακή διερώτηση

"L'essai, selon Lukàcs, est une mise en forme des grandes questions de la vie: l'amour, la mort, la justification de l'existence, le pouvoir, l'autre, la vie en société... Autant de thèmes qui apparaissent dans les innombrables essais qui sont édités, et qui justifient le succès de ce type de texte. Comment expliquer autrement l'importance de titres et des tirages de ces ouvrages qui ne sont pas toujours d'accès facile? Il y a sans doute le goût du public pour l'autobiographie, dont certains essais sont proches, mais aussi la volonté de trouver des réponses aux problèmes existentiels que se pose tout un chacun. Cela permettrait d'ailleurs d'expliquer le succès actuel des essais, dans une période qualifiée de "post-moderne", où l'absence de repères sûrs et d'idéologies cohérentes justifie la quête de nouvelles réponses, voire de nouveaux maîtres à penser. Ce serait d'ailleurs le risque contemporain de l'essai: être perçu comme un lieu de réponse alors qu'il n'est qu'un moment de questionnement." (Lits, *ό.π.*)

ΔΟΚΙΜΑΣΤΕ ΝΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΤΕ ΤΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

Τι είναι το δοκιμακό ύφος;

- Το ύφος του δοκιμίου είναι προφανώς το ύφος του δοκιμιογράφου*
- Αλλά και το ύφος που η εποχή αναμένει από το συγκεκριμένο είδος
- Το δοκίμιο θεωρείται πολύ δύσκολο είδος και οι δοκιμιογράφοι είναι μετρημένοι πάντα στα δάχτυλα
- Προϋποθέτει ευρυμάθεια αλλά και απόλυτο έλεγχο των γλωσσικών μέσων
- Δοκιμακό ύφος: ένα μέσο ύφος, σχετικά ουδέτερο που απαντά όχι μόνο στο δοκίμιο, αλλά και στη δημοσιογραφία και, κυρίως, στη συγγενή πραγματεία και μελέτη, όπως και στον ακαδημαϊκό λόγο (με ιδιαιτερότητες)

Για το ύφος, βλ. το Ανοικτό Ψηφιακό Μάθημα «[Λογοτεχνική μετάφραση I](#)», το κεφ. 2 στο Δημητρούλια και Κεντρωτής 2015 και το λήμμα «Υφος» στο Δημητρούλια 2015α.

Εντοπίσετε στοιχεία του δοκιμιακού ύφους στο παρακάτω κείμενο του Δ. Ν. Μαρωνίτη *Το Βήμα, 10.10.2010*

Λοξή ματιά

Τη φορά αυτή συμπέσαμε σε τρία δεκάρια: δέκα η ημερομηνία, δέκατος ο μήνας, δέκατο το πρώτο μερίδιο του τρέχοντος αιώνα. Χρειάζεται μέντιουμ να μας εξηγήσει τι σημαίνει η δεκαδική αυτή σύμπτωση. Στο μεταξύ, θέλοντας και μη, συμμετέχω κι εγώ στη λοταρία της επαγγελόμενης νέας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, που ανακοινώθηκε με δελφική κάλυψη πριν από δύο Κυριακές. Τα προσωπικά μου εφόδια είναι λίγο-πολύ γνωστά: 37 χρόνια πανεπιστημιακής διδασκαλίας, μείον τα επτά της αλήστου δικτατορίας· 15 χρόνια υποχρεωτικής διδακτικής απραξίας, ως ορίζει ο νόμος για τους λεγόμενους ομότιμους καθηγητές. Τούτο συνεπάγεται μάλλον λοξή ματιά, εκεί που άλλοι, νέοι και ώριμοι, εν ενεργεία συνάδελφοι βλέπουν την υπόθεση κατάματα, έτοιμοι να πιάσουν τον ταύρο από τα κέρατα.

Καλού κακού, πριν ανοίξω το στόμα μου, μάζεψα, όσο μπορούσα, τη σχετική βιβλιογραφία, αποτυπωμένη στα κυριακάτικα φύλλα τριών εφημερίδων. Αλφαβητικώς, στην «Αυγή», στο «Βήμα» και στην «Καθημερινή». Για να μη μιλάμε στον αέρα, αντιγράψω κατ' αρχήν τα ένδεκα σημεία της πρωθυπουργικής υπόσχεσης, όπως κωδικοποιημένα αποτυπώθηκαν ημίμαυρα στο «Βήμα» της προπερασμένης Κυριακής (26.9): «Συμβούλιο Διοίκησης· Περιφερειακά Συμβούλια· Ελεύθερη αγορά· Ερευνητικά κέντρα και επιχειρήσεις· Αυτοδιοίκηση· Κουπόνι φοιτητή· Μείωση Τμημάτων· Εισαγωγή σε Σχολές· Αξιολόγηση· Προπτυχιακά προγράμματα στα Αγγλικά· Λογοδοσία». Συμπέρασμα πρώτο και πρόχειρο: πάμε για κοσμογονία στην ακόσμητη παιδεία και εκπαίδευσή μας.

Και εδώ αναγνωρίζεται η πρώτη, μίζερη απορία· γιατί τόση υψηγορία; Από πού κι ως πού τόση αισιοδοξία για το άμεσο πανεπιστημιακό μας μέλλον και τόση απαξίωση του πανεπιστημιακού μας παρελθόντος και παρόντος, ύστερα μάλιστα από τέσσερις (αν μετρώ καλά) μεταπολιτευτικές μεταρρυθμίσεις που δεν φτούρησαν ή δεν πρόλαβαν να φτουρήσουν;

Προχωρώ ωστόσο σε πρώτη εκτίμηση της σχετικής δημοσιογραφικής βιβλιογραφίας. Καθόλου ευκαταφρόνητα τα ονόματα συμμετοχής, όπως δείχνει ο επόμενος κατάλογος· κατ' επιλογήν, περιορισμένος σε πανεπιστημιακούς: Κώστας Γαβρόγλου, Νίκος Παρασκευόπουλος («Αυγή»)· Ψυχογιός, Μουζέλης, Παπαγγελής, Γιατρομανωλάκης, Μπαμπινιώτης («Βήμα» επί δύο)· Χιωτάκης, Παπάζογλου, Τρικαλινός («Καθημερινή»). Η διαβάθμιση αυτών των αντιδράσεων ποικίλλει: καμία σχεδόν δεν το παίζει στο απόλυτο ναι και στο απόλυτο όχι· πλεονάζουν οι ενδιάμεσες που επιλέγουν το ασφαλιστικό σχήμα «ναι μεν, αλλά». Μαύρα πρόβατα του μεταρρυθμιστικού ενδεκάλογου βγαίνουν κατά σειρά προτεραιότητας: τα περί συμβουλίου διοίκησης, περί ελεύθερης αγοράς, περί σύνδεσης ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων, περί αγγλόφωνων προπτυχιακών μαθημάτων και περί λογοδοσίας, ως καπάκι ξενόφερτης αξιολόγησης.

Οι δικές μου πάντως λοξές επιφυλάξεις αφορούν περισσότερο τη μέθοδο της εξαγγελόμενης μεταρρύθμισης. Υπαινίχθηκα ήδη την τάση της για ρητορική υψηγορία και την πρόκριση σωτηριολογικής αισιοδοξίας. Στοιχεία που δεν ταιριάζουν πολύ με το γενικότερο δύσθυμο κλίμα των ημερών, δίνοντας την αίσθηση ότι οι εξάγγελιοι της μεταρρύθμισης προτιμούν το αερόστατο από τα χερσαία μέσα, με το επιχείρημα, υποθέτω, ότι έτσι εποπτεύουν καλύτερα τις επίγειες πανεπιστημιακές κακοτοπιές, που πράγματι δεν είναι λίγες. Παρά ταύτα, χαμηλότερος τόνος δεν βλάπτει και καλό είναι να αποφεύγονται βαρύγδουπες εκφράσεις περί δομής και δομικών αλλαγών, που ενδέχεται με το βάρος τους να μας αποδομήσουν.

Η δεύτερη επιφύλαξη έχει να κάνει με την απουσία, προς το παρόν, στοιχειώδους ιεράρχησης των αποφασιστικών αυτών μεταρρυθμιστικών μέτρων. Απλούστερα και αφελέστερα διατυπωμένη η προκείμενη επιφύλαξη, θα μπορούσε να πάρει τη μορφή προκλητικής ερώτησης: και τα έντεκα αυτά πράγματα και θαύματα θα γίνουν όλα μαζί και συγχρόνως; Υπάρχουν πράγματι οι τεχνικές και οικονομικές δυνατότητες για μια τόσο σαρωτική μεταρρυθμιστική επιχείρηση; Οπότε, δεν βλάπτει να μάθουμε τι από όλα αυτά θα εκτελεστεί (αν μπορεί να εκτελεστεί) πρώτο και τι δεύτερο. Κι ακόμη, πότε και πώς θα πραγματοποιηθεί, θα γίνει δηλαδή ο λόγος του εφαρμόσιμη πράξη.

Το πώς της προηγούμενης πρότασης με πηγαίνει αυτόματα στην τρίτη και τελευταία, μίζερη πάλι, επιφύλαξή μου. Υπάρχει πρόθεση και πρόβλεψη σε κάποια (εξ ορισμού, θα έλεγα) επίμαχα μεταρρυθμιστικά μέτρα να εφαρμοστεί πρώτα η πειραματική μέθοδος; Προτίμηση που θα σήμαινε: απόρριψη της θεραπευτικής συνταγής «μπαμ και πάνω», από φόβο μήπως αντιστραφεί στο αντίθετό της «μπαμ και κάτω». Γιατί το είδαμε και το ζήσαμε και αυτό στην περατούμενη πρώτη δεκαετία του αιώνα. Συμπέρασμα λαϊκό, μπορεί και λαϊκίστικο: Σιγά και με το μαλακό.

Τι σημαίνουν όλα αυτά για τη μετάφρασή του;

- Δοκίμιο: είδος υβριδικό = πολλαπλασιασμένες δυσκολίες στη μετάφραση
- Ad hoc γνώση, ειδική ορολογία
- Συνήθως στο πεδίο των ανθρωπιστικών επιστημών και τεχνών, όπου η μεγαλύτερη σπάνις πηγών, ειδικά ηλεκτρονικών
- Ιδιοπροσωπία και ύφος - σε συνδυασμό με το εκάστοτε ειδικό θέμα
- Απαίτηση για βέλτιστες δεξιότητες γραφής

Ασκήσεις I

Διαβάστε τα παρακάτω αποσπάσματα από το δοκίμιο του Jean Clair, *L'hiver de la culture* (Paris, Flammarion, 2011). Εντοπίστε γνωρίσματα του δοκιμίου και μεταφραστικές δυσκολίες. Εντοπίστε και περιγράψτε την υφολογική ιδιαιτερότητα του κειμένου, αν υπάρχει.

Du culte au culturel

Églises, retables, liturgies, magnificence des offices : les temps anciens pratiquaient la culture du culte. Musées, "installations", expositions, foires de l'art: on se livre aujourd'hui au culte de la culture.

Du culte réduit à la culture, des effigies sacrées des dieux aux simulacres de l'art profane, des oeuvres d'art aux déchets des avant-gardes, nous sommes, en cinquante ans, tombés dans le "culturel" : affaires culturelles, produits culturels, activités culturelles, loisirs culturels, animateurs culturels, gestionnaires des organisations culturelles, directeurs du développement culturel et, pourquoi pas ? "médiateurs de la nouvelle culture", "passeurs de création" et même "directeurs du marketing culturel"...

Kitsch

Les musées ne ressemblent plus à rien. La silhouette du nouveau musée d'Art contemporain de Metz rappelle à la fois les Buffalo Grill qu'on voit le long des autoroutes, un chapeau chinois et la maison des Schtroumpfs. Dans l'élévation d'un nouveau musée, on retrouvera souvent, *in nuce*, dans son mélange de modernité fade et d'emprunts hasardeux, le kitsch qu'on verra envahir l'architecture des mégalo-pôles, de Las Vegas à Dubai.

Construire un musée pose à l'architecte un problème insoluble. À quoi sert un musée ? D'un temple on savait la destination. D'une école aussi (encore un peu, à vrai dire). D'un aéroport, assurément. D'un stade, absolument, et même on en redemande, par dizaines, en tout lieu. Mais d'une collection d'objets arrachés à leur lieu d'origine et disposés dans l'oubli de leur fonction?

Entrepôts de civilisations mortes

Ennui sans fin de ces musées. Absurdité de ces tableaux alignés, par époques ou par lieux, les uns contre les autres, que personne à peu près ne sait plus lire, dont on ne sait pas pour la plupart déchiffrer le sens, moins encore trouver en eux une réponse à la souffrance et à la mort. Morosité des sculptures qui n'offrent plus, comme autrefois la statue d'un dieu ou d'un saint, la promesse d'une intercession. Dérision des formules et prétention des audaces esthétiques. Entrepôts des civilisations mortes. A quoi bon tant d'efforts, tant de science, tant d'ingéniosité pour les montrer ? Et puis désormais, la question, obsédante : pour qui et pour quoi ?

Les foules qui se pressent en ces lieux, faites de gens solitaires qu'aucune croyance commune, ni religieuse, ni sociale, ni politique, ne réunit plus guère, ont trouvé dans le culte de l'art leur dernière aventure collective. C'est pour cela qu'on les voit visiter l'un après l'autre les grands musées comme elles allaient autrefois au temple ou au Vel' d'Hiv. Elles ne s'y déplacent qu'en groupes et s'y photographient réciproquement comme pour étouffer, par l'uniformité de leur comportement et l'identité de leurs réactions, le soupçon qui les effleure parfois que, là non plus, il n'y a rien à attendre.

Le corps, un art ?

Pourquoi est-il devenu commun chez les artistes de ce début du siècle d'user dans leur oeuvre de matériaux comme les cheveux, les poils, les rognures d'ongles, les sécrétions, le sang, les humeurs, la salive, le pus, l'urine, le sperme, les excréments... ? Robert Gober utilise la cire d'abeille et les poils humains, Andres Serrano, le sang et le sperme, Mark Quinn façonne son buste avec son propre sang congelé, Wim Delvoye fabrique une pompe à merde qu'il baptise "Cloaca"... (...)
Fascination du corps et de l'intérieur du corps : Mona Hatoum plonge dans les intestins, dans les rectums et en tire des vidéos, montrées dans des musées, qui ne sont autres que des endoscopies que l'on pourrait voir dans n'importe quel hôpital. Ces endoscopies n'ont aucune valeur scientifique. Mais ont-elles une valeur artistique ?

Du savoir-faire au savoir-vendre

(...) Or il n'y a plus ni métier ni maîtrise en arts plastiques. Il ne peut y avoir de master class en peinture, parce qu'il n'y a plus de maître. Un peintre autrefois était aidé de ses élèves, ses apprentis, ses petites mains qui préparaient les pigments et les supports, qui achevaient, parfois copiaient ses tableaux. Mais que peut-on "enseigner" aujourd'hui dans une école des beaux-arts, qui n'a plus rien à transmettre, sinon les ficelles, non plus le savoir-faire d'un métier, mais le savoir-vendre d'un marché ? Au mieux un vouloir-faire, et l'enseignant s'échauffera devant ses étudiants comme la mère devant son enfant qui voudrait bien marcher : "Exprimez-vous, lâchez-vous... Allez-y..." Mais lâcher quoi et aller où ?

Αντί επιλόγου

Τα δοκιμιακά κείμενα είναι έτσι κατά βάση πολιτικά, κοινωνικά και φιλοσοφικά. Μέγα μέρος τους καταλαμβάνουν όμως και τα κείμενα με εν γένει επιστημονικό, ηθικό, ιστορικοφιλολογικό και τεχνοκριτικό περιεχόμενο (Scholes, 1984). Η αρετή του δοκιμίου είναι, πάντως, η **μικτότητα**. **Σήμερα, οι καθαρές και μονοδιάστατες δοκιμιακές γραφές ανήκουν πια στο παρελθόν, όπου την πρωτοκαθεδρία την είχε το αμιγώς αποδεικτικό δοκίμιο, υπηρετούμενο από το αφηγηματικό και το δραματικό δοκίμιο. Το συνηθέστερο είδος δοκιμίου στις μέρες μας (και από δεκαετίες ήδη) είναι το στοχαστικό δοκίμιο, όπου ο συγγραφέας προκρίνει ως ασφαλέςτατο μέσο πειθούς το αποτέλεσμα που προκύπτει από τη σύντηξη πάσης φύσεως και καταγωγής επιχειρημάτων.** (η έντονη γραφή δική μας)

(Κεντρωτής 2015, 303)

Βιβλιογραφία

- Baar M. & Liemans M. (1999). *Lire l'essai*. Duculot: De Boeck.
- Clair, J. (2011). *L' hiver de la culture*. Paris: Flammarion.
- Δημητρούλια, Ξ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση-θεωρία και πράξη*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5252>
- Δημητρούλια, Τιτίκα (2015). «Ύφος». Στο Βασιλειάδης Β. & Δημοπούλου Κ., *Σελιδοδείκτες. Για την ανάγνωση της λογοτεχνίας*. Θεσσαλονίκη, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 24-31.
- Huxley, A. (1958). *Collected Essays*. London: Chatto & Windows.
- Δημητρούλια, Ξ. & Κεντρωτής, Γ. (2015). *Λογοτεχνική μετάφραση-θεωρία και πράξη*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα:Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5252>

- Larousse, P. (1870). *Grand dictionnaire universel du XIXe siècle...*, Paris: Librairie classique Larousse et Boyer.
- Lits, M. (1994). *L'essai*. Bruxelles: Hatier.
- Littré, E. (1863-1872). *Dictionnaire de la langue française* (Le Littré. 2e édition revue et augmentée (1873-1877)). Paris: Hachette.
- Μαρωνίτης, Δ.Ν. (2010). Λοξή ματιά. *Το Βήμα*, 10.10.2010.
- Pope, A. (1711). *An Essay on Criticism*, <https://www.poetryfoundation.org/resources/learning/essays/detail/69379> (15.9.2015)
- Scholes R. και Klaus C. R. (1985). *Στοιχεία του Δοκιμίου*, μτφρ. Α. Παρίση. Θεσσαλονίκη: Κωνσταντινίδης.
- *Έκφραση - Έκθεση*, τεύχος Γ', Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα 2007, ΟΕΔΒ.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Δημητρούλια Ξανθίππη. «Μετάφραση δοκιμιακού λόγου. Το δοκίμιο ως είδος». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://opencourses.auth.gr/courses/OCRS504/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Ιωαννίδου Κυριακή
Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

